

Стаття 1265. П'ята черга спадкоємців за законом

1. У п'яту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення.

Ступінь споріднення визначається за числом народжень, що віддаляють родича від спадкодавця. Народження самого спадкодавця не входить до цього числа.

2. У п'яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Утриманцем вважається неповнолітня або непрацездатна особа, яка не була членом сім'ї спадкодавця, але не менш як п'ять років одержувала від нього

матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування.

Коментар:

1. У п'яту чергу спадкоємців за законом включаються інші родичі спадкодавця, крім тих, які спадкують в попередніх чотирьох чергах, а також утриманці, які одержують право на спадкування нарівні з родичами спадкодавця, які закликаються до спадкування.

При цьому особливістю п'ятої черги є встановлення всередині її своєрідних "підчерг": родичі подальших ступенів споріднення закликаються до спадкування за відсутності родичів попередніх ступенів. При цьому наявність у таких родичів права на спадкування за правом представлення згідно ст. 1266 ЦК не означає відсутність у них права на спадкування за ст. 1265 ЦК.

Таким чином, у п'яту чергу спадкують наступні родичі спадкодавця: онуки (другий ступінь споріднення); правнуки, прабаба, прадід, племінники (третій ступінь споріднення); двоюрідні брати та сестри, двоюрідні онуки; двоюрідні діди та бабки, двоюрідні брати та сестри (четвертий ступінь споріднення); двоюрідні правнуки, двоюрідні прадіди та прабабки, двоюрідні племінники, двоюрідні дядьки та тітки, троюрідні брати та сестри (п'ятий ступінь споріднення); троюрідні правнуки, троюрідні прадіди та прабабки, троюрідні племінники, троюрідні дядьки та тітки, чотириюрідні брати та сестри (шостий ступінь споріднення).

2. Новий ЦК запровадив значно жорсткіші критерії для визнання особи утриманцем спадкодавця:

1) неповноліття (до таких осіб цілком можуть бути зараховані і малолітні) або непрацездатність особи, тобто інвалідність I, II або III групи або досягнення віку: чоловіки - 60 років, жінки - 55 років;

2) одержання від спадкодавця матеріальної допомоги, яка була для неї єдиним або основним джерелом засобів існування;

3) тривалість надання зазначеної допомоги, а також наявність ознак неповноліття або непрацездатності протягом хоча б п'яти років до часу відкриття спадщини;

4) неналежність таких осіб до членів сім'ї спадкодавця.

Остання ознака дозволяє зробити висновок про те, що утриманці, які були членами сім'ї спадкодавця, успадковують разом зі спадкоємцями однієї з попередніх черг. Проте це не завжди так. Якщо на утриманні спадкодавця перебувала особа, яка не пов'язана зі спадкодавцем спорідненням, така особа не завжди матиме право на спадкування на підставі ст. 1264 ЦК, оскільки для того, щоб бути визнаним таким, що проживав зі спадкодавцем однієї сім'єю, особа має регулярно брати участь у матеріальних витратах, що для утриманця є проблематичним.

Таким чином, утриманці, які не є членами сім'ї спадкодавця, не мають право на спадкування і разом з тим не обов'язково набудуть таке право за якоюсь з попередніх черг.

Факт перебування на утриманні підтверджується рішенням суду, що набрало законної сили, про встановлення факту перебування непрацездатної чи неповнолітньої особи на утриманні (абзац четвертий пункту 212 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України).